

Laudacja
dla prof. dr hab. Judyty Gładykowskiej-Rzeczyckiej
z okazji przyznania Medalu Polskiego Towarzystwa Antropologicznego

Szanowna Pani Minister, Dostojne Grono Naukowe, Zebrani Goście,
Koleżanki i Koledzy,

Mam zaszczyt i przyjemność przedstawić sylwetkę wybitnej uczzonej, profesor Judyty Gładykowskiej-Rzeczyckiej, która stworzyła podwaliny polskiej szkoły paleopatologii, a swoją pracą naukową i działalnością akademicką ugruntowała pozycję polskiej antropologii i nadała jej trwale znaczenie w międzynarodowym środowisku naukowym.

Pani Profesor, urodzona w Toruniu, jest absolwentką Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie w 1952 roku uzyskała tytuł magistra antropologii na podstawie pracy magisterskiej wykonanej pod kierunkiem prof. Jana Czekanowskiego. Następnie podjęła studia medyczne w Gdańsku, kończąc je w 1965 roku uzyskaniem stopnia doktora medycyny. W swojej rozprawie doktorskiej zatytułowanej *Splot łędźwiony u naczelnych* której promotorem był profesor Michał Reicher, zastosowała podejście łączące anatomię, antropologię i ewolucję. Takie wielodyscyplinarne ujęcie problemów badawczych wyróżnia jej dorobek naukowy. Stopień doktora habilitowanego nauk medycznych uzyskała w 1971 roku na podstawie pracy pt. *Antropologiczna analiza materiałów kostnych z cmentarzysk kultury wschodniopruskiej na Pomorzu Gdańskim*. Tytuł profesora zwyczajnego otrzymała w 1990 roku.

Działalność akademicką, zapoczątkowaną na Akademii Medycznej w Białymstoku, Pani Profesor kontynuowała na Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku. Kierowała tam Katedrą, a następnie Zakładem Anatomii i Antropologii. Dała się poznać jako doskonała wykładowczyni, autorka podręcznika akademickiego do anatomii oraz mentorka wielu pokoleń studentów i młodych badaczek i badaczy.

Zainteresowania badawcze Pani Profesor obejmują problemy z pogranicza antropologii biologicznej, paleopatologii, paleoepidemiologii i anatomii człowieka. Była jedną z inicjatorek badań nad rozwojem i stanem biologicznym noworodków i młodzieży w środowisku gdańskim, ale to jej wkład w rozwój paleopatologii nadał tej dyscyplinie wysoką rangę w Polsce. Zapoczątkowała nowe kierunki badań w paleopatologii i paleoepidemiologii, w tym pionierskie analizy szczątków ciałopalnych, pozwalające uzupełnić wiedzę o stanie zdrowia populacji praktykujących obrządek ciałopalenia. Opracowała standardy diagnostyczne dla zmian chorobowych w materiale kostnym, które do dziś stanowią punkt odniesienia w badaniach. Jako pierwsza trafnie zdiagnozowała przypadki takich schorzeń jak alkaptonuria, torbiel bąblowcowa czy trąd, które później zostały potwierdzone metodami molekularnymi i zostały włączone do katalogu zmian chorobowych w materiale kostnym. Jest promotorką badań paleopatologicznych w wielu ośrodkach naukowych w Polsce, a na arenie międzynarodowej ambasadorką polskiej paleopatologii.

Imponujący dorobek publikacyjny Pani Profesor obejmuje ponad 200 oryginalnych artykułów naukowych opublikowanych w prestiżowych wydawnictwach zagranicznych, liczne monografie, raporty z analiz, komunikaty, eseje naukowe i polemiki. Jej badania dostarczyły danych o występowaniu chorób zakaźnych w przeszłości przyczyniając się do rozumienia transmisji i zasięgów chorobowych na świecie. Liczne prace poświęcone są historii chorób na ziemiach polskich. O wadze i znaczeniu Jej badań świadczy fakt, że są one cytowane w najważniejszych światowych podręcznikach paleopatologii, takich jak *The Cambridge Encyclopedia of Human Paleopathology* Arthura C. Aufderheide i Conrado Rodriguez-Martin wydanej w Cambridge: Cambridge University Press w 1998, w *Identification of Pathological Conditions in Human Skeletal Remains* Donalda J. Ortnera i Waltera G.J. Putschar, wydanej przez Academic Press w 2003 oraz w *The Archaeology of Disease* Charlotte

Roberts i Keith Manchester, wydanie 3, Sutton Publishing, 2005. Należy podkreślić, że dorobek naukowy Pani Profesor ugruntował pozycję polskiej antropologii i nadał jej trwale znaczenie w międzynarodowym środowisku naukowym.

Nie tylko publikacje naukowe stanowią znaczące osiągnięcia Pani Profesor, lecz także Jej działalność popularyzatorska. W 1978 roku zorganizowała pierwszą i największą w Polsce wystawę paleopatologiczną. Początkowo była ona prezentowana w Katedrze Anatomii Normalnej Akademii Medycznej w Białymstoku, a od 1989 roku eksponowana w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku. Na wystawie zaprezentowała materiały z własnych badań – udokumentowane przypadki zarówno powszechnych, jak i rzadkich schorzeń, w tym nowotworów złośliwych, wrodzonych dysplazji czy specyficznych infekcji zilustrowane szczątkami kostnymi, fotografiami i zdjęciami radiologicznymi oraz szczegółowym opisem antropologicznym. Do wystawy dołączyła katalog zatytułowany *Schorzenia ludności prahistorycznej na ziemiach polskich* (Gładykowska-Rzeczycka, 1989), który do dziś pozostaje cennym źródłem wiedzy dla adeptów paleopatologii. Za organizację tej wystawy Pani Profesor została uhonorowana nagrodą Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Omawiając tę wyjątkową wystawę należy wspomnieć o wieloletniej, owocnej współpracy z archeologami z Muzeum Archeologicznego w Gdańsku, zainicjowanej już w 1955 roku, która trwała nieprzerwanie aż do 2020 roku, niemal 65 lat. Ponadto, należy dodać o równie długiej współpracy Pani Profesor z lekarzami różnych specjalności, w szczególności z radiologami.

W okresie aktywności akademickiej Pani Profesor czynnie działała na rzecz środowiska naukowego. Była członkinią Komitetu Antropologii PAN i Sekcji Paleodemografii Komitetu Nauk Demograficznych PAN, rad redakcyjnych takich czasopism jak *Materiały i Prace Antropologiczne*, *Journal of Paleopathology*, *Mankind Quarterly*, założycielką i wieloletnią przewodniczącą Oddziału PTA w Gdańsku odpowiedzialną m. in. za organizację konferencji PTA w 1993 roku. Aktywnie działała w krajowych i międzynarodowych stowarzyszeniach naukowych

takich jak: Polskie Towarzystwo Antropologiczne, Polskie Towarzystwo Anatomiczne, Stowarzyszenie Naukowe Polskich Archeologów, Paleopathology Association, czy European Anthropological Association. Polskie Towarzystwo Antropologiczne, doceniając zasługi Pani Profesor, w 1999 roku nadało Jej godność członka honorowego.

Dorobek naukowy prof. dr hab. Judyty Gładykowskiej-Rzeczyckiej stanowi trwały i znaczący wkład w rozwój antropologii, a zarazem inspirację i punkt odniesienia dla kolejnych pokoleń badaczy. Uhonorowanie Jej Medalem Polskiego Towarzystwa Antropologicznego jest wyrazem najwyższego uznania oraz wdzięczności za wieloletnią działalność i oddanie sprawom naszej dyscypliny.

W imieniu Kapituły Medalu oraz wszystkich członków Polskiego Towarzystwa Antropologicznego pragnę przekazać Pani Profesor serdeczne gratulacje, wyrazy głębokiego szacunku oraz życzenia wszelkiej pomyślności.